

Förberedelsematerial inför Partsgemensamt forum 31 maj 2018

Tema 2: Civilsamhället och insatser för ökad jämlikhet, fokus på att lyfta skolorna och elevernas resultat

1. Bakgrund

Inledning

Temat behandlas här för första gången, men har beröringspunkter med tidigare teman som diskuterats på Partsgemensamt forum: Mångfald, inkludering och delaktighet (2014), Gemensamma verktyg för migration och integration (2015), Civilsamhället och integrationen (2016), Civilsamhället och tilliten till demokratin samt Civilsamhället och representativiteten (2017) och Civilsamhället och jämställdhet (2018).

Temat föreslogs inför det konstituerande mötet 24/1 med följande motivering/bakgrundstext:

“Båda parter verkar på olika sätt för ökad social inkludering i socioekonomiskt utsatta områden. Exempelvis har regeringen inrättat Delegationen mot segregation och det civila samhällets organisationer genomför en mångfald av insatser. Flertalet myndigheter har också i uppdrag att verka för social inkludering. Hur kan parterna samordna sig, och de många insatser som görs, för att skapa långsiktig förändring när det gäller arbetet i socioekonomiskt utsatta områden?” PGF-mötet den 24/1 valde att bredda frågeställningen till att gälla jämlikhet i mer övergripande bemärkelse, dvs. inte enbart i relation till områden med socioekonomiska utmaningar.

Regeringens reformprogram mot segregation

Vi har valt att använda [regeringens reformprogram](#) mot segregation som en ram för samtalet. Dels för att det skapar en aktualitet och relevans, dels för att det i reformprogrammet finns en bra ambition om att sammankoppla olika utmaningar vilka hänger samman på olika sätt. I reformprogrammet finns en insikt om att problematiken kring segregation handlar om hela samhällets konstruktion vilket vi anser vara centralt. Men det finns också en fokusering på resurser och uppmärksamhet till de områden i Sverige där segregationen har allvarligast effekter. I programmet finns följande fem satsningar:

1. Bekämpa brottsligheten
2. Knäcka långtidsarbetslösheten
3. Lyfta skolorna och elevernas resultat
4. Stärka samhällsservicen och minska bostadssegregationen och trångboddhet
5. Stödja civilsamhället och arbetet för demokratiska värderingar

Vi har av avgränsningsskäl valt att ägna oss åt, satsning 3, ”Lyfta skolorna och elevernas resultat”. Vi föreslår som ett upplägg för samtalet att försöka koppla satsning 3 till satsning 5 om stöd till civilsamhället och arbetet för demokratiska värderingar.

Som ett sätt att tolka målen för politiken för det civila samhället vill vi föreslå följande frågeställning:

Hur kan civilsamhället som aktör för att motverka ojämlikhet genom att a) vara röstbärare och opinionsbildare och b) utföra verksamhet som motverkar ojämlikhet?

Sammanhang kring kopplingen mellan satsning 3 och 5

De tre målen i politiken om det civila samhället, som handlar om att civilsamhället ska ha förutsättningar att kunna erbjuda människor plats för delaktighet och i övrigt kunna påverka samhällsutvecklingen och välfärden, och om behovet av ökad kunskap om civilsamhället, är basen för PGFs arbete. Då är en problematisering nödvändig när det gäller vilka typer av insatser som görs av civilsamhällets organisationer och i en del fall i samverkan mellan civilsamhällets organisationer och det offentliga. Här har vi, för att åstadkomma fördjupning, valt en koppling, satsningarna om skolor och elevers resultat, och civilsamhällets verksamhet. Vi hade principiellt kunna välja vilken som helst av de andra fyra satsningarna, men valde alltså satsning tre. Kanske är satsning tre nyckeln till flera av de andra satsningarna? Det vill säga, om vi lyckas skapa bra förutsättningar för unga människor att lyckas så kanske vi förebygger exempelvis kriminalitet, arbetslöshet? Vi hoppas och tror det. Därför känns det angeläget att ha den ingången för vårt samtal.

2. Dialog

Frågor för samtalet

Vad kan:

- civilsamhället, som röstbärare och genom verksamhet
- regeringen
- parterna tillsammans

göra för att involvera/delaktiggöra människor (barn och unga, föräldrar (för-)skolpersonal) i syfte att lyfta skolorna och elevernas resultat i områden med socioekonomiska utmaningar?

Underteman för dialogen

- Språkliga förutsättningar/mångspråkighet
- Antidemokratiska värderingar
- Närvaro/skolk

Ett sätt att åskådliggöra den fokusering som arbetsgruppen föreslår är bilden nedan.

Metod

- Inledning i helgrupp, inramning av temat och samtalets organisering.
- Samtal i smågrupp. Vid varje bord/tema finns en person med egna, praktiska erfarenheter som inleder och ger inspel till temat.
- Avslutning i helgrupp, sammanfattning och förslag framåt.

Parallella bordssamtal

En person, med egna praktiska erfarenheter, per bord inleder med en personlig reflektion max 10 min. Externa inledare lämnar därefter samtalet. Varje bord har en samtalsledare som deltar och underlättar samtalet och ansvarar för sammanfattning. Gruppindelning framgår av bilaga 7. I bilaga 6 finns exempel på verksamheter som bedrivs av organisationer i civilsamhället vars mål delvis eller helt handlar om språk och integration. I bilaga 5 finns ett antal insatser som regeringen fattat beslut om som kan vara relevanta för sammanhanget. Om ni har exempel, egna eller andras på verksamheter som kan vara relevanta, så får ni gärna dela dem. Mejla till nadine.ghawi@mucf.se.

1. Bordssamtal 1: Språkliga förutsättningar/mångspråkighet

Sverige har sedan 2009 en språklag som reglerar svenskans och andra språks ställning i Sverige. Målen för svensk språkpolitik preciseras i denna språklag (2009:600), som trädde i kraft 1 juli 2009. Syftet med lagen är framför allt att förtydliga svenskans och andra språks ställning i det svenska samhället.

Språket/språken som används i ett land är viktiga verktyg för människorna. Språk kan både öppna och stänga möjligheter. Vi menar att språkförmågan hos unga människor är en viktig faktor bakom vilka resultat som uppnås i utbildning och att det finns kopplingar till ojämlikhet eller segregation.

Här finns både rättighetsaspekter och integrationsaspekter som behöver diskuteras för att uppnå förändring och ökade skolresultat. Vi menar att det finns tydliga roller både som röstbärare och

opinionsbildare för civilsamhällets organisationer i denna fråga. I bilaga 1 finns exempel från SIOS i deras arbete som opinionsbildare och röstbärare.

Inledare och samtalsledare: Juma Lomani, Ensamkommandes förbund.

Fråga:

- Vilka är de viktigaste förutsättningarna som kan förbättras för att göra språket (både svenskan och andra språk) till ett stöd på vägen mot att lyfta skolorna och elevernas resultat?

2. Bordssamtal 2: Antidemokratiska värderingar

Det finns risker för unga människor, inte minst när de finns i skolmiljön men även annars, lockas till eller ibland tvingas in i antidemokratiska organisationer eller sammanhang eller på annat sätt utveckla antidemokratiska värderingar. Om detta sker betyder det oftast risker av olika slag för den enskilde och för samhället.

Inom ramen för arbetet med våldsbejakande extremism har flera handböcker producerats som försöker beskriva möjliga strategier och konkreta vägar att arbeta med dessa frågor både för organisationer i civilsamhället och myndigheter. Vi listar ett antal aktörer och underlag i bilaga 2.

Inledare: Inledare tillkommer.

Samtalsledare: Ludvig Sandberg, Forum

Frågor:

- Vad kan göras i och omkring skolorna för att förebygga att unga människor utvecklar antidemokratiska värderingar?
- Vad kan göras i och omkring skolorna för att stödja unga människor för att de ska kunna överge antidemokratiska värderingar?
- Vad kan göras i och omkring skolorna för att stödja unga människor att lämna antidemokratiska organisationer/nätverk?

3. Bordssamtal 3: Närvaro/skolk

När unga människor av olika skäl stannar hemma från skolan betyder det ofta stora svårigheter att skapa sig en bra utbildning och att bli etablerad i arbetslivet. Detta är ett tema som ingående beskrivits bland annat av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, dels i delbetänkandet "Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar" (SOU 2017:9) men också i slutbetänkandet "Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar" (SOU 2018:11). I bilaga 3 finns några olika källor samt en kort sammanfattning av samhällsutmaningen.

Inledare: Miodrag Mijatovic, KRIS-Stockholm.

Samtalsledare: Julia Grosse, Kulturdepartementet

Frågor:

- Vilka är de viktigaste förutsättningarna som kan förbättras för att förbygga att unga människor tappar kontakten med skolan och sin utbildning?

- Vad kan göras för att stödja de unga som har tappat kontakten med skolan på deras väg tillbaka till lärande (formellt och informellt) och utveckling?

Allmänna frågor

Vår förhoppning är att de teman som diskuteras vid borden används som utgångspunkt för den bredare frågeställningen som hela samtalet 31/5 handlar om; arbetet mot segregation och ökad jämlikhet.

I alla tre samtalen finns förstås också ett jämställdhetsperspektiv. Det är viktigt att ställa sig frågan hur jämlikhet och jämställdhet hänger ihop. På vilka sätt skiljer sig utmaningar utifrån ett jämställdhetsperspektiv?

Bilaga 1: Underlag till bordssamtal 1 om språkliga förutsättningar: SIOS som exempel på röstbärare och opinionsbildare

SIOS som representerar erkända och icke erkända etniska minoriteter har genom åren framlagt ett antal förslag som handlar om behovet att reformera utbildningspolitiken som, enligt dem, kan leda till andra utbildningsorganisatoriska lösningar som är nödvändiga för att faktiskt förbättra skolframgång för barn och ungdomar med en annan etnisk bakgrund.

Självklart finns många andra organisationer som också på olika sätt lagt fram förslag i syfte att påverka svensk utbildningspolitik, med fokus på att skolans kompensatoriska uppdrag ska stärkas för ökad jämlikhet, och deras förslag är lika relevanta som SIOS förslag. Men här får SIOS förslag alltså tjäna som exempel på rollen som röstbärare och opinionsbildande.

Nedan beskriver SIOS ett antal källor och texter som de menar är relevanta för frågan om språk och skolresultat.

Dessa förslag från SIOS fokuserar reformering av utbildningspolitiken och fokuserar därför främst frågeställningen: Vad kan regeringen göra.

- [Debatterad och marginaliserad – perspektiv på modersmålsundervisningen](#)
- Projektet: ([European Core Curriculum for Teacher Education](#)), vars bakgrund är observationen: ”barn med invandrarbakgrund har lägre grad av skolframgång - av många skäl - än elever med inhemsk bakgrund.”

SIOS Skrivelse till Utbildningsdepartementet

Överlämnas till statssekreterare Erik Nilsson vid mötet den 10 maj 2017

”Språk, Utbildning och Identitet

Implementera (sjösätta) en flerspråkighetsreform i syfte att förverkliga de överordnade mål som formuleras i språkpolitiken (2005) och i språklagen (2009), Språkrådets rapport 2014.

Språkpolitik och utbildningspolitik skall tillgodose de etniska minoriteternas barn och ungdomars språkliga och utbildningsmässiga rättigheter i ett 1-19 års- perspektiv inom barnomsorg, förskola via grundskola och gymnasieskola.

Utbildningssystem från förskola till universitet ska främja flerspråkighet och mångkulturalism. Utbildningssystemet ska vidare tillvarata barns, ungdomarnas och vuxnas kunskaper och erfarenheter, i strävan att skapa förståelse och solidaritet mellan olika folk och kulturer. Ett interkulturellt synsätt som möjliggör att det mångkulturella Sverige speglas skall tillämpas i undervisningen. I detta ingår både det globala perspektivet som uttryck för den globaliseringsprocess som pågår och närperspektivet, med andra ord relationen mellan den svenska majoriteten och de etniska minoriteterna.

Beträffande språkpolitik fortsätter den nuvarande regeringen en politik som inte lever upp till de lagstadgade rättigheterna i Språklagen (paragraferna 14 och 15) och i skolförfattningarnas

bestämmelser om modersmålsundervisning. Vidare har inte de språkbevarande insatserna stärkts tillräckligt för de nationella minoritetsspråken och för svenskar med annat modersmål än svenska.

Modersmålsundervisning är en central språkpolitisk fråga och därför en angelägenhet för hela samhället. Satsningar på modersmål och svenska som andraspråk skulle vara ett tydligt ställningstagande för det mångspråkiga samhället. Sådana satsningar är av yttersta vikt, inte minst i en tid då mångkultur som samhällsideal är på kraftig tillbakagång i Europa”.

Angående utbildningspolitiken kan man konstatera att i den utbildningspolitiska retoriken har modersmålsundervisningens betydelse för flerspråkiga barn och ungdomar upprepats i decennier. Språkrådet belyser med stöd i en nyutkommen rapport att: ” Det finns fortfarande en utbredd uppfattning om att modersmålsundervisning är negativ för barns förmåga att lära sig svenska medan väl etablerad forskning visar på motsatsen”. Flerspråkiga elevers låga nivå av skolresultat kopplas alltmer ihop med behovet av mer undervisning i svenska, medan satsningar på modersmålsundervisning lyser med sin frånvaro. Varför denna klyfta mellan styrdokument och praktisk verklighet? Trots att man i den officiella retoriken länge har lyft fram värdet av mångfald och mångkultur saknas flerspråkiga perspektiv inom skolans värld.

Den flerspråkighetsreform som föreslås av utredare i språkrådets rapport (2014:57-58) skulle innefatta en rad politiska beslut. Dessa beslut skulle ha lett till att de ambitioner och den potential som redan formulerats i styrdokumentet för modersmål och svenska som andra språk skulle kunna förverkligas fullt ut samt ge förutsättningar för studiestöd på andra modersmål än svenska och tvåspråkig undervisning i olika former skulle ha förbättrades avsevärt. Men de politiska besluten lyser med sin frånvaro. Språklagen är viktig, inte minst symboliskt, eftersom det är första gången Sverige lagfästs som ett mångspråkigt land, med en uttalad ambition att förbli mångspråkigt. Samtidigt måste naturligtvis den politik som förs följa i den riktning som lagen anger för att den inte enbart ska reduceras till ett symbolvärde(...). I någon mån kan man säga att det mångspråkiga Sverige finns representerat i modersmålsundervisningen.

Amadeu Batel, ordförande SIOS”

Språklagen som nämns i SIOS inlaga till möte med statssekreterare:

Språklag (2009:600) Svensk författningssamling 2009:600

SFS nr: 2009:600

Departement/myndighet: Kulturdepartementet. Utfärdad: 2009-05-28.

Ändringsregister: SFSR (Regeringskansliet). Källa: Fulltext (Regeringskansliet).

Lagens innehåll och syfte

1 § I denna lag finns bestämmelser om svenska språket, de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket. Lagen innehåller även bestämmelser om det allmännas ansvar för att den enskilde ges tillgång till språk samt om språkanvändning i offentlig verksamhet och i internationella sammanhang.

2 § Syftet med lagen är att ange svenskans och andra språks ställning och användning i det svenska samhället. Lagen syftar också till att värna svenskan och den språkliga mångfalden i Sverige samt den enskildes tillgång till språk.

3 § Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Svenska språket

4 § Svenska är huvudspråk i Sverige.

5 § Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden.

6 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas.

De nationella minoritetsspråken

7 § De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

8 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

Det svenska teckenspråket

9 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket.

Språkanvändningen i offentlig verksamhet

10 § Språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska.

I annan lag finns särskilda bestämmelser om rätt att använda nationella minoritetsspråk och annat nordiskt språk.

När det gäller skyldigheten för domstolar och förvaltningsmyndigheter att anlita tolk och att översätta handlingar finns det särskilda bestämmelser.

11 § Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

12 § Myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas.

Svenskan i internationella sammanhang

13 § Svenska är Sveriges officiella språk i internationella sammanhang.

Svenskans ställning som officiellt språk i Europeiska unionen ska värnas.

Den enskildes tillgång till språk

14 § Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska

1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och

2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket.

Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

15 § Det allmänna ansvarar för att den enskilde ges tillgång till språk enligt 14 §.

Uttolkning av språklagen

Bilaga 2: Underlag till bordssamtal 2 om antidemokratiska värderingar

Här samlar vi en del underlag som har relevans för samtalet i bord 2. Det finns ett antal aktörer som gjort olika saker i denna fråga under de senaste åren. Vi gör inte anspråk på att ha samlat allt, men några centrala underlag. Denna fråga kommer att återkomma i ett bredare perspektiv i PGF-samtalet den 12/9.

Tidigare dialog i PGF 2017

Denna fråga har diskuterats i PGF 2017, den 12 april i samband med temat ”Civilsamhället och tilliten till demokratin”. Se sid. 6-9 i skriften om [PGF 2017](#). Slutsatserna då var:

”Vad kan regeringen göra?”

- Införa föreningskunskap i skolan. Att införa föreningskunskap i skolan är en del av det förebyggande arbetet: att i skolan fånga upp elever som lever i utanförskap och att ge dem kunskap och verktyg för att engagera sig i det civila samhället. Det är också ett sätt att öka kunskapen om föreningslivet även hos lärarna.
- Bjuda in till och stimulera än mer samverkan genom den nationella samordnaren, både nationellt och lokalt, i arbetet mot våldsbejakande extremism.
- Bjuda in fler organisationer i samverkansprocesser, inte bara låta dem ingå i referensgrupper.
- Rikta bidrag för att öka kunskapen om hur organisationer kan bemöta eventuella (höger) extremister inom den egna organisationen.
- Tillämpa ett barn- och ungdomsperspektiv i frågor om civilsamhället.

Vad kan civilsamhället göra?

- Samverka mer kring det arbete som redan görs för att motverka våldsbejakande extremism, till exempel genom att dela metoder och arbetssätt med varandra.
- Vara självkritiska med avseende på representation och extremism. Hur ser representativiteten ut i den egna organisationen, vilka är inte representerade? Vilket arbete bedrivs mot extremism? Det finns personer i föreningslivet som har extrema åsikter och som inte känner till civilsamhällets viktiga funktion i demokratin.
- Erbjud alternativ bortom extrema rörelser istället för att bara fördöma dem.
- Se nyanlända som en resurs och inkludera dem i verksamheten.

Vad kan parterna göra tillsammans?

- Arbeta för att utveckla det systematiska förebyggande arbetet genom bland annat kunskaps och metodspridning.
- Motarbeta den desinformation och de förenklade beskrivningar av samhället som sprids.”

Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor (MUCF) har bedrivit ett arbete inom ramen för sitt uppdrag. Mer om det arbetet kan läsas via denna länk: <http://www.mucf.se/arbete-mot-extremism>

MUCF har publicerat en handbok som heter ”Knäck koden” och den kan laddas hem via denna länk: <http://www.mucf.se/publikationer/knack-koden>

Samordnaren mot våldsbejakande extremism har under sina år (myndighetens uppdrag är avslutat) samlat olika underlag och de finns att läsa vi denna hemsida:

<http://www.samordnarenmotextremism.se/>

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har regeringens uppdrag att leda arbetet mot våldsbejakande extremism och gör det via Center mot våldsbejakande extremism som kan studeras via denna hemsida: <https://www.cve.se/>

Forum – idéburna organisationer med social inriktning har under några år följt och arbetat med frågan från civilsamhällets perspektiv, i projektet som kallas ”Civilsamhälle för tillit och demokrati”. Det kan studeras via denna hemsida: <http://www.socialforum.se/verksamheter/civilsamhalle-for-demokrati-och-tillit/> Forum har givit ut handboken ”Tillsammans för tillit och demokrati” och den kan man läsa mer om via denna länk: <http://www.socialforum.se/om-forum-2/forums-skrifter/> samt exempelsamlingen ”75 exempel på handlingskraft” som man kan läsa mer om här:

<http://www.socialforum.se/om-forum-2/forums-skrifter/>

Segerstedtsinstitutet inom Göteborgs universitet bedriver ett arbete som handlar om att bidra till kunskapsutveckling kring preventivt arbete mot våldsutövande ideologier och strukturer samt rasistiska organisationer. Om dem kan man läsa mer här: <https://segerstedtinstitutet.gu.se/> Institutet har bland annat publicerat en rapport som heter ”[Socialt arbete, pedagogik och arbetet mot så kallad våldsbejakande extremism – en översyn](#)”

Säkerhetspolisen bedriver också ett arbete som kan studeras här:

<https://www.sakerhetspolisen.se/kontraterrorism/valdsbejakande-extremism.html>

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) bedriver också arbete på regeringsuppdrag vilket kan studeras här: <https://www.sakerhetspolisen.se/kontraterrorism/valdsbejakande-extremism.html>

Socialstyrelsen har också ett pågående arbete

<https://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/barnochungaisocialtjansten/valdsbejakandeextremism>
och deras material finns här: <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2018/2018-2-6>

Bilaga 3: Underlag till bordssamtal 3 om närvaro/skol

Det finns ett antal underlag kring denna fråga. Här ger vi några förslag samt ett direkt textstycke.

Betänkande av utredningen ”Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro” och deras slutbetänkande: ” Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera” ([SOU 2016:94](#))

SKL:s skrift: ”[Vänd frånvaro till närvaro guide för systematiskt skolnärvaroarbete i kommuner](#)”

SKL konstaterar att många kommuner vill utveckla sitt skolnärvaroarbete, men att det råder brist på forskning och studier som kan vara till praktisk nytta och vägledning. Det förbättringsarbete som genomförts inom ramen för SKL:s arbete med projekten Modellområden och Psyk – psykisk hälsa, barn och unga har genererat kunskaper och erfarenheter som presenteras i den här guiden.

I skriften presenteras bl.a. framgångsfaktorer, rättsligt stöd och planeringsmodeller.

SKL:s skrift ”[Maskulinitet och jämställd skola ARBETE FÖR ÖKAD TRYGGHET OCH BÄTTRE STUDIERESULTAT](#)”

Den här skriften redogör kortfattat för hur normer för kön påverkar skolans arbete med framförallt pojkar inom olika områden. Det presenteras några centrala utvecklingsområden i skolans jämställdhetsarbete, med inriktning mot att utmana och förändra normer för maskulinitet: ett normkritiskt arbetssätt som kan bidra till bättre studieresultat, en genusmedveten studie- och yrkesvägledning som breddar elevernas valmöjligheter, en elevhälsa som svarar upp mot pojkars behov, och ett våldsförebyggande arbete som inkluderar alla elever.

Utdrag från sammanfattningen av slutbetänkandet från Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.

”Vägen till etablering och unga som varken arbetar eller studerar

Kunskap om ungas vägar till etablering och om unga som varken arbetar eller studerar är viktiga förutsättningar för att förstå ungas situation och vilka åtgärder eller insatser som krävs för att öka deras möjligheter till etablering. Vägen från utbildning mot arbete har blivit alltmer krokig och utdragen både i Sverige och i andra länder. Etableringsåldern, då minst 75 procent av en årskull förvärvsarbetar, har ökat från 20-årsåldern under 1980-talet till att stabilisera sig runt 29-årsåldern de senaste tio åren. Strukturella faktorer som konjunktursvängningar, arbetsmarknadens funktionssätt, demografiska förändringar och socioekonomiska villkor har stor betydelse för etableringen. Dessa mer strukturella faktorer ligger utanför Samordnarens uppdrag.

Ett av regeringens mål är att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och det finns flera insatser vars syfte är att uppnå detta mål. De flesta påbörjar gymnasiet efter grundskolan men omkring en tredjedel fullföljer inte sina studier. En del av dem avbryter sin utbildning, andra genom att gå ut gymnasiet med ett studiebevis i stället för en examen. Goda studieresultat i grund- och gymnasieskola har stor betydelse för senare etablering och en avslutad gymnasieutbildning har alltmer blivit en inträdesbiljett till arbetslivet. För de unga som inte har erhållit en examen inom

gymnasieskolan är det viktigt att det finns andra alternativ för att kunna slutföra en utbildning, såsom vid komvux eller folkhögskola.

Under 2017 beräknades 127 600 unga i åldern 15–29 år stå utanför studier och arbete i Sverige (NEET). Andelen var som högst i åldersgruppen 20–24 år (8,5 procent jämfört med 3,4 procent bland 15–19-åringar). För omkring en tredjedel av gruppen unga som varken arbetar eller studerar saknas information om vad de gör. De deltar inte i någon arbetsmarknadsåtgärd via Arbetsförmedlingen eller uppbär försörjningsstöd via kommunen. De har inte heller någon ersättning från Försäkringskassan.

Bland unga som varken arbetar eller studerar finns det en överrepresentation av de som saknar en gymnasieutbildning, unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda (särskilt unga kvinnor). Andelen inskrivna på Arbetsförmedlingen utan fullständig gymnasieutbildning har ökat från 22 till 38 procent sedan 2012. Under 2017 var arbetslösheten 32 procent bland unga i åldern 20–24 år utan gymnasieutbildning, jämfört med 11 procent bland unga som hade en gymnasial eller eftergymnasial utbildning. I gruppen unga med funktionsnedsättning finns en stor variation som innefattar individer med fysiska, psykiska, intellektuella och sensoriska funktionsnedsättningar. Generellt har dessa unga sämre levnadsvillkor än övriga unga och möter ofta särskilda hinder i sin utbildning och i övergången till arbetslivet. Från 2012 till 2016 ökade antalet utrikesfödda i åldern 18–24 år med 25 procent. Det är en särskilt stor utmaning att se till att de som har anlänt till Sverige sent i tonåren har möjlighet att påbörja och slutföra en utbildning.

Under de senaste 20 åren har psykisk ohälsa bland barn och unga ökat i större omfattning i Sverige än i övriga nordiska länder. Ökningen återfinns i hela ungdomspopulationen, även om andelen är högre bland barn och unga som befinner sig i svåra psykosociala förhållanden. Skillnaden mellan unga män och unga kvinnor ökar dessutom med stigande ålder, där unga kvinnor upplever sig ha sämre hälsa och fler besvär.”

Bilaga 4: Utgångspunkter och generella källor

Utgångspunkter för dialogen

Definition av ojämlikhet

”Skillnader mellan individer och grupper inom ett samhälle med avseende på fördelningar av, och förfogande över, resurser såsom maktresurser, ekonomiska resurser och utbildning.” Makt definieras vidare dels som inflytande och påverkansmöjligheter, dels som egenbestämmande. Stratifiering efter social klass, kön och etnicitet vanligt.

Källa: Evertsson & Magnusson (2014): Ojämlikhetens dimensioner. Stockholm: Liber

Om dialogen i Partsgemensamt forum

Syftet med dialogen i Partsgemensamt forum är, enligt propositionen (2009/10:55) om en politik för det civila samhället och forumets Arbetsordning för 2018:

Dialogen bör behandla generella frågor om det civila samhällets villkor, möjligheter och utveckling samt dess roll i demokratin och för delaktigheten i demokratin.

Frågorna bör ha en inriktning som utgör ett led i en strategi för framtiden och det bör finnas möjlighet till reellt inflytande för det civila samhällets organisationer.

Syftet är dialog och samråd kring politiken och inte att fatta gemensamma beslut eller sluta överenskommelser. Det är viktigare att lyfta erfarenheter och kunskaper och att tydliggöra parternas roller och förutsättningar än att bli överens.

Generella frågor av lokal eller regional karaktär kan lyftas i forum.

Generella källor

[“Segregation En bild av läget i landets kommuner inför inrättandet av Delegationen mot segregation”](#)

(Kommittén för inrättande av en delegation mot segregation Ku 2017:01, 2017-11-28 Komm2017/00909-5)

Rapporten sammanfattar kommitténs samtal under kommunbesöken och är tänkt fungera som en av flera utgångspunkter för Delmos framtida arbete. En övergripande slutsats från kommunbesöken är att det görs mycket för att förbättra situationen i de stadsdelar i landet som har störst utmaningar socioekonomiskt. Det pågår även insatser som syftar till att minska skillnaderna i människors livsvillkor och uppväxtvillkor riktade till hela städer och kommuner.

Framgångsfaktorer som framkommit under kommunbesöken är att utgå från ett helastaden-perspektiv, att använda sig av fysisk planering och bostadsbyggandet samt att synliggöra den mellankommunala och regionala nivån. Betydelsen av att arbeta långsiktigt, kunskapsbaserat och utifrån språk och begrepp som inte riskerar att stigmatisera har också synliggjorts. Andra framgångsfaktorer är att se sociala insatser som investeringar, att arbeta rättighetsbaserat, att motverka diskriminering samt att ta tag i de svåra frågorna och att hantera målkonflikter.

Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar

(Slutbetänkande av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar Stockholm 2018, SOU 2018:11), särskilt avsnitt 8.5

Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar skulle främja förbättrad samverkan mellan myndigheter, kommuner, landsting och ideella organisationer på nationell, regional och lokal nivå. Samordnaren ska fokusera på behovet av en utvidgad samordning kring unga som varken arbetar eller studerar samt samla och analysera kunskap om insatser och deras effekter. Samordnaren har byggt arbetet på fyra strategier. Den första är förebyggande arbete som är centralt för att minska inflödet till gruppen och handlar om både risk- och skyddsfaktorer. Den andra strategin, kvalitet i insatser, handlar om att stärka förutsättningarna för att unga som varken arbetar eller studerar får ett stöd med hög kvalitet. Den tredje strategin, utvecklad samverkan, handlar om behovet av förstärkt samverkan på alla nivåer vilket kräver arbete med både strukturer, kulturer och relationer. Samordnarens fjärde strategi är ett systemsynsätt, vilket är en förutsättning för att åstadkomma en strategisk styrning som går utöver sektors- och organisationsgränser. Styrningen måste omfatta hela samhällets stöd, vilket inkluderar såväl offentliga, privata samt det civila samhällets organisationer, och utgå från individen och dennes behov. Samordnaren har lämnat en mängd förslag och bedömningar utifrån det övergripande målet att bidra till att fler unga kvinnor och unga män ska kunna etablera sig i samhället.

Helhetsperspektiv på barns och ungas hälsa TVÄRSEKTORIELLA POLITISKA ARENOR

(Rapport från SKLs programberedning för barn och ungas hälsa, 2017)

Ur sammanfattningen

Den önskade utvecklingen mot tidiga insatser, säkra övergångar och gränsöverskridande samverkan kräver hållbara tvärsektoriella politiska strukturer såväl inom som mellan huvudmännen för att ett helhetsperspektiv på barns och ungas hälsa ska kunna uppnås. Erfarenheter visar att samverkan är svårt men behövs på alla nivåer nationell, regional och lokal, för att välfärdens stödfunktioner ska fungera som stöd. De olika samhällsnivåerna behöver lösa olika slags uppgifter. Tvärsektoriella politiska arenor möjliggör för politiker att arbeta med strategier och beslutsfattande som kan vara pådrivande och främja förändring för barns och ungas hälsa. Arenorna behövs på och mellan de olika politiska nivåerna i stat, kommuner, landsting och regioner.

På arenorna kan en samlad diskussion föras om bästa möjliga användning av de totala resurserna. En sammanhållen strategi för barns och ungas hälsa med gemensamma mål behöver tydliggöras av den politiska nivån. Strategin behöver vara långsiktig och tydliggöra strategiska prioriteringar. Gemensam utvärdering av uppnådda resultat behövs. Barns och ungas egna röster behöver få ett större gehör i den politiska processen. Med hjälp av tvärsektoriellt framtagna politiska strategier och effektivt systematiskt arbete kan politiskt beslutsfattande säkerställa bättre hälsa för alla barn och unga.

Skolkommissionens slutbetänkande(SOU 2017:35)

Slutsatserna från slutbetänkandet:

- Att det finns brister i övergången från förberedelseklasser till ordinarie klass och övergången från grundskolan till gymnasiet för nyanlända elever. Många upplever att de bromsas i sin akademiska utveckling när de hamnar på språkintrödnings på gymnasiet - det blir samma sak” igen.
- Att vara formellt inkluderad i en klass betyder inte att man känner sig inkluderad.

- Inkludering kan vara villkorad utifrån föreställningen att det är individen som ska förändras, inte skolan. Vi måste därför fundera på vad de är normer och strukturer som råder när vi talar om inkludering.
- Vad bör vi ta med oss?
- Att vi ska se eleverna som kommer hit som resurser snarare än att fokusera på deras brister. Vi behöver ta vara på den kunskap som eleverna faktisk besitter genom att ha studie handledning. På modersmålet i ett tidigt skede. Det tar tid att lära sig svenska men eleverna har inte tid att vänta på det svenska språket ska komma ikapp.
- Eleverna behöver därför få möjlighet att använda sitt modersmål för att tillgodogöra sig ämnesundervisningen.

Bilaga 5: Befintliga insatser från regeringen

Här listar vi ett antal insatser som regeringen har fattat beslut om som vi tror har relevans för dagens samtal. Syftet med listan är att ge överblick och ge uppslag till dialogen.

Insatser för att lyfta skolorna och elevernas resultat

- [Satsning för att stärka kvaliteten och likvärdigheten inom utbildningen för nyanlända barn. Utsatta skolor uppmärksammas särskilt.](#) _
- [Samverkan för bästa skola där målet med satsningen är att höja kunskapsresultaten samt att öka likvärdigheten inom utbildningen](#)
- [Insatser för att stärka gymnasieskolans introduktionsprogram. I budgetpropositionen för 2018 föreslår regeringen att 300 miljoner kronor avsätts för ändamålet.](#) _
- [Extra statsbidrag för att huvudmän ska kunna anställa fler förstelärare, lektorer eller personer i ledande befattning i socialt utsatta områden.](#)
- [Satsning för fler speciallärare och specialpedagoger samt kompetensutveckling inom specialpedagogik.](#)
- [Lovskola till elever som riskerar att inte nå kunskapskraven.](#)
- [Statsbidrag till huvudmän för att anordna läxhjälp. Avsikten är att öka möjligheterna för alla elever att utvecklas i sitt lärande och bidra till en ökad likvärdighet.](#) _
- [Förstärkning av den statliga finansieringen av skolan för likvärdighet och kunskapsutveckling. Medlen ska fördelas så att resurserna viktas med hänsyn till elevernas socioekonomiska bakgrund.](#) _
- [Skolverket ska ge förslag till påbyggbara yrkespaket inom den kommunala vuxenutbildningen och på gymnasieskolans introduktionsprogram.](#)
- [Kunskapslyftet har införts. Det ger människor möjlighet att utvecklas och stärka sin ställning på arbetsmarknaden samtidigt som offentlig sektor och näringsliv får den kompetens som behövs.](#)
- [Nationellt centrum för svenska som andraspråk tillförs extra medel i syfte att stärka det stödjande arbetet till kommuner och skolor rörande nyanlända. Budgetpropositionen 2018, utgiftsområde 16, avsnitt 9.7.4, sida 204](#)

Insatser för att stärka demokratin och stödja det civila samhället

- [Satsning på Lokala resurscenter för demokratisk delaktighet i syfte att etablera democraticenter i socioekonomiskt utsatta bostadsområden.](#)
- [Äga rum – En satsning på konst och kultur i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar eller lågt valdeltagande.](#) _
- [Satsning på idrotts- och ungdomsledare i socialt utsatta områden på flera håll i landet.](#)
- [Valdeltagarinsatser inför valen 2018 och 2019 för att öka intresset och deltagandet](#)
- [Satsning på biblioteksverksamhet i syfte att öka utbudet och tillgängligheten i hela landet.](#) _
- [Bokstart - en nationell satsning på små barn för att tidigt stimulera språkutveckling.](#) _
- [Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.](#)
- [Ökat stöd till civilsamhällesorg. och kommuners verksamhet mot våldsbejakande extremism](#)

Bilaga 6: Exempel på intressanta verksamheter

Idéburna organisationer bedriver konkreta verksamheter vilka kan vara konstruktiva bidrag till målet om minskad segregation och ökad jämlikhet. Dessa verksamheter (och många andra) kan vara relevanta för hela diskussionen om jämlikhet och för de tre bordssamtalen.

[Hassela helpline](#), stöd till unga människor som riskerar att hamna fel

[MFF fotbollsakademin](#), hjälp in på arbetsmarknaden

[Fryshuset](#), (Stockholm, Göteborg, Malmö, Kalmar, Husby, Skärholmen)

[Berättarministeriet](#)

[FC Rosengård](#)

[Framtidsspår](#)

[Framtid tillsammans](#)

[Mattecentrum](#)

[Agenda jämlikhet](#)

Om ni har exempel, egna eller andras på verksamheter som kan vara relevanta, så får ni gärna dela dem. Mejla till nadine.ghawi@mucf.se.

Bilaga 7: Gruppindelning bordssamtal

Bordssamtal 1: Språkliga förutsättningar/mångspråkighet

Ensamkommandes förbund

FRII - Frivilligorganisationernas insamlingsråd

KSAN - Kvinnoorganisationernas Samarbetsråd i Alkohol- och Narkotikafrågor

Riksidrottsförbundet

Rom och Resande kvinnoforum

Civos

Civos

Regeringskansliet

Bordssamtal 2: Antidemokratiska värderingar

Forum - idéburna organisationer med social inriktning

Funktionsrätt Sverige

LSU - Sveriges Ungdomsorganisationer

Riksorganisationen Give it forward

Unionen

Civos

Regeringskansliet

Bordssamtal 3: Närvaro/skolk

Antirasistiska akademien

Ideell kulturallians

Mattecentrum

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva

Sveriges Föreningar

Civos

Civos

Regeringskansliet